

โรงเรียนสุนันทาลัย

โรงเรียนสุนันทาลัย คือโรงเรียนหลวงสำหรับสตรีแห่งแรกที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งขึ้นสำหรับเป็นที่ศึกษาเล่าเรียนของเด็กหญิง และเพื่อเป็นอนุสรณ์รำลึกถึงพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระปิยมเหสีและพระราชธิดาซึ่งสิ้นพระชนม์เพราะเรือพระที่นั่งล่มที่ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ขณะที่ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปยังพระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2423

หนึ่งอนุสรณ์ที่ทรงสร้างให้แก่พระปิยมเหสีและพระราชธิดานั้น นอกจากโรงเรียนสุนันทาลัยแล้วยังมีอนุสาวรีย์รูปเสาศีเหลี่ยมคล้ายเจดีย์ยอดตัด มีพระบรมรูปสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ด้านหนึ่งและพระรูปปั้นของเจ้าฟ้าหญิงอีกด้านหนึ่ง มีตราประจำพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พร้อมข้อความจารึก อนุสาวรีย์นี้สร้างไว้ในสวนภายในพระราชวังบางปะอินและได้ทรงสร้างอนุสาวรีย์ลักษณะคล้ายๆ กันไว้ที่วังสราญรมย์ กรุงเทพมหานครอีกแห่งหนึ่ง นอกจากนั้นยังทรงสร้างอนุสาวรีย์ด้วยอิฐหน้าวัวถือปูนเป็นเจดีย์รูปพีระมิด สำหรับบรรจุอัฐิส่วนหนึ่งของสมเด็จพระนางเจ้าฯ ไว้เคียงข้างกับ “อลงกรณ์เจดีย์” ณ บริเวณน้ำตกพริว จังหวัดจันทบุรี อีกด้วย

สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์เป็นพระธิดาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประสูติแต่เจ้าจอมมารดาเปี่ยม พระองค์เป็นที่เลื่องลือในพระสิริโฉมและน้ำพระทัยอันงดงาม เป็นเลิศ เมื่อพระชนมายุ 16 พรรษา ได้ถวายตัวในตำแหน่งพระมเหสีในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและสิ้นพระชนม์เมื่อพระชนมายุเพียง 20 พรรษา

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นที่กล่าวขานกันต่อมาว่าพระชนมายุซึ่งดำรงอยู่เพียงระยะเวลาสั้นๆ ของพระองค์ได้สร้างคุณูปการอันยิ่งใหญ่ทางการศึกษาแก่พสกนิกร ในสมัยต่อมาอย่างมีอาจประเมินค่าได้

มูลเหตุของการตั้งโรงเรียน

การตั้งโรงเรียนสุนันทาลัยมีมูลเหตุที่สำคัญ 2 ประการ คือ

ประการแรก เพื่อเป็นอนุสรณ์สถานอันเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน และเป็นผลบุญพระราชทานแก่สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์และพระราชธิดา

ประการที่สอง เพื่อเป็นการบำรุงการศึกษาของสตรีเพราะเมื่อครั้งที่สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ยังมีพระชนม์ชีพอยู่นั้น ทรงสนพระทัยด้านการศึกษาอย่างยิ่งโดยเฉพาะการให้การศึกษแก่สตรีชาวบ้านสามัญ เคยมีพระราชปรารภว่า “สตรีนั้นไว้ที่ศึกษาอบรมจะมีอยู่ก็เพียงแต่ในพระบรมมหาราชวัง”

การก่อสร้างและการดำเนินการ

โรงเรียนสุนันทาลัยเริ่มก่อสร้างใน พ.ศ. 2423 ปีเดียวกันกับที่สมเด็จพระนางเจ้าสิรินธรบรมราชินีนาถเสด็จประพาสเมืองพิษณุโลก ทรงเห็นว่าโรงเรียนแห่งนี้สร้างขึ้นในที่ดินของพระบรมมหาราชวังซึ่งเป็นวังเก่าของเจ้านาย 2 วังริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงข้ามกับวัดกัลยาณมิตร เมื่อสร้างเสร็จแล้วได้ย้ายโรงเรียนนั้นมาอยู่ที่ถนนหน้าสุเหร่า ซึ่งเป็นโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษอยู่แต่เดิมมารวมด้วยเรียกชื่อสมัยแรกตั้งว่าโรงเรียนสุนันทาลัย ดำเนินการเรียนส่วนหนึ่งของโรงเรียนนี้ได้มาจากโคลง ฉันทกภาพย์ กลอน ซึ่งโปรดฯ ให้แต่งขึ้นเนื่องในการพระเมรุสมเด็จพระนางเจ้าฯ ครั้งนั้น เป็นที่น่าเสียดายที่กิจการของโรงเรียนสุนันทาลัยดำเนินไปได้ไม่ราบรื่นนัก เนื่องด้วยมีนักเรียนน้อย (ชนบประเพณีในสมัยนั้น คนไทยไม่นิยมให้เด็กหญิงเรียนหนังสือและเดินทางไปเรียนนอกบ้าน) เมื่ออาคารบางส่วนของโรงเรียนแห่งนี้ชำรุดทรุดโทรม โรงเรียนจึงต้องยุติกิจการลง อย่างไรก็ตาม ตึกโรงเรียนสุนันทาลัยก็ได้เป็นสถานที่ตั้งของหน่วยราชการที่สำคัญ อาทิ ในระหว่าง พ.ศ. 2441-2449 ใช้เป็นที่ตั้งกระทรวงธรรมการ และโรงเรียนนายเรือ สุดท้ายเป็นที่ตั้งโรงเรียนราชินีจนกระทั่งปัจจุบัน

ตึกสุนันทาลัย

สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นผู้

ทรงก่อตั้งโรงเรียนราชินีขึ้นเมื่อ 1 เมษายน 2427 โดยมีที่ตั้งโรงเรียน ณ ตึกแถวมุมถนนอัษฎางค์ เมื่อโรงเรียนแห่งนี้เจริญก้าวหน้าขึ้นทำให้มีห้องเรียนไม่เพียงพอ ใน พ.ศ. 2449 สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตย้ายโรงเรียนจากที่ตั้งเดิมมาอยู่ที่ตึกสุนันทาลัย ซึ่งเคยเป็นที่ตั้งโรงเรียนสุนันทาลัยมาก่อน และยังคงปรากฏคำว่าโรงเรียนสุนันทาลัย บนหน้าจั่วอาคารอยู่เช่นเดิม

โรงเรียนสุนันทาลัยในอดีตซึ่งสร้างเป็นอาคารขนาดใหญ่จำนวนสองหลังและเรียกขานกันโดยทั่วไปว่าตึกสุนันทาลัยนั้น ปัจจุบันเหลืออยู่เพียงอาคารเดียว เพราะอาคารหลังในซึ่งอยู่ถัดไปถูกรื้อถอนลงเมื่อ พ.ศ. 2506 เนื่องจากสภาพอาคารชำรุดมากเกินกว่าจะบูรณะได้

อาคารหลังที่เหลืออยู่นั้น โรงเรียนราชินีซึ่งเป็นเจ้าของสถานที่ปัจจุบันได้บูรณะซ่อมแซมและดูแลรักษาเป็นอย่างดี ตัวอาคารยังคงความงดงามสมบูรณ์และได้รับรางวัลอาคารอนุรักษ์ดีเด่นจากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อ พ.ศ. 2525 ปัจจุบันยังคงใช้ในกิจการของโรงเรียนราชินีในวาระต่างๆ และจัดพื้นที่บางส่วนเป็นพิพิธภัณฑ์ของโรงเรียนด้วย

ตึกสุนันทาลัย (ด้านหน้า)

ตึกสุนันทาลัย (ด้านข้าง)

บันไดขึ้นชั้นสองอยู่ด้านข้าง

วรวิทย์ วคินสรากร

บรรณานุกรม

- พนัส หันนาคินทร์. การศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2521.
ประยูทธ สิทธิพันธ์. ตามรอยบาทพระพุทธรเจ้าหลวง. กรุงเทพฯ : สยาม, 2514.
แลนด์ แอนด์ เฮาส์. “ตึกสุนันทาลัย,” ชายคา 9(78) : กันยายน 2540.
วรวิทย์ วคินสรากร. การศึกษาของไทย. กรุงเทพฯ : บริษัทสารมวลชน, 2519.